Omiliile pascale LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX ale Sfântului Petru Chrysologul

Dragoș Boicu[1]

Abstract:
Among the approximately 190 homilies of St. Peter Chrysologus, a group of 12 sermons [LXXIII-LXXXIV] is dedicated to the feast of the Resurrection, representing one of the most important collections on this subject of a Christian author of the „golden age" of patristic literature. From these 12 Pascal homilies we render in Romanian translation the anniversary Easter discourse (LXXIII) and the sermons based on Matthew's Gospel, chapter 28 (LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX).

Keywords:
Pascal homily, Peter Chrysologus, Ravenna, Latin liturgical tradition

I

Context

Din cele circa 190 de omilii ale Sfântului Petru Chrysologul, un grupaj de 12 predici [LXXIII-LXXXIV] este dedicat praznicului Învierii, reprezentând una dintre cele mai importante colecţii pe această temă a unui autor creştin din „epoca de aur" a literaturii patristice. Este foarte adevărat că nu toate textele cuprinse în acest mănunchi de exortaţii reprezintă propriu-zis omilii pascale, în vreme ce altele pot fi considerate părţi ale unor mini-serii de cuvântări pe care episcopul Ravennei le expunea în faţa păstoriţilor săi. Acest grupaj a cunoscut o răspândire notabilă de-a lungul Evului Mediu, mai ales în Italia, trimiteri la aceste omilii apărând chiar şi în textele lui Toma d'Aquino.

[1] Dragoş Boicu, Asistent la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din cadrul Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu. E-mail: dragosbcu@yahoo.com.

Din acest grupaj se remarcă prin tematică şi stil omilia LXXIII, care nu este propriu-zis o predică, ci un discurs tematic, cu un subiect clar, apologetic, la prima vedere fiind menit să apere tradiţia creştină de prăznuire a Paştilor în faţa unor reproşuri făcute creştinilor din Ravenna în timpul păstoririi sale[2].

Potrivit investigaţiilor lui Alejandro Olivar, în tradiţia manuscrisă anterioară alcătuirii *Collectio Feliciana* (sec. VIII), în Codex Ambrosianus C. 77 sup. (a doua jumătate a secolului al VI-lea) şi Vaticanus Latinus 5758 (secolele VI-VII), care mai poartă şi numele de *Collectio Severiana*, toate celelalte omilii pascale (74-84) sunt atribuite lui Severian de Gabala[3].

Totuşi aceste piese pseudo-severiene îi aparţin indiscutabil Sfântului Petru Chrysologul, respectând aceeaşi schemă de structurare a materialului exegetic pe care o găsim în marea majoritate a cuvântărilor sale. Ele se concentrează în jurul câte unui pasaj scripturistic după cum urmează:

Sermo LXXIV	Mt 28, 1-4
Sermo LXXV	Mt 28, 1-6
Sermo LXXVI	Mt 28, 5-15
Sermo LXXVII	Mt 28, 1-7
Sermo LXXVIII	In 21, 4-8
Sermo LXXIX	Lc 24, 1-13
Sermo LXXX	Mt 28, 5-20
Sermo LXXXI	Lc 24, 36-41
Sermo LXXXII	Mc 16, 1-12
Sermo LXXXIII	Mc 16, 14-18
Sermo LXXXIV	In 20, 19-28

O altă particularitate a textelor episcopului de Ravenna este atenţia pe care o acordă dispoziţiei auditoriului şi capacităţii creştinilor prezenţi de a se concentra sau de a urmări întreaga exortaţie. De aceea, lungimea medie a predicilor Sfântului Petru Chrysologul era de aproximativ un sfert de oră[4]. De altfel şi enunţă într-una din

[2] Alejandro Olivar, *Los Sermones de San Pedro Crisologo. Estudio critico*, Abadia de Montserrat, 1962, p. 265, nota 94.

[3] Alejandro Olivar, *op. cit.*, p. 177-179. Asupra identităţii lui Severian a se vedea Dragoş Boicu, „(Pseudo-) Petru Chrysologus, Trei omilii despre pace (LIII, CXXXVIII, CXLIX)", în *RT* 4/2019, p. 245.

[4] William B. Palardy, „Introduction", în Archbishop of Ravenna Peter, *Selected Sermons*, Volume 2, translated by William B. Palardy, The Catholic University of America Press, Washington D.C., p. 30.

predicile sale un principiu omiletic foarte important „sermonis brevitas amica”[5]. Din acest motiv, foarte adesea îşi curmă, uneori chiar abrupt cuvântările, anunţând continuarea temei la o dată ulterioară.

Acest fapt explică legătura de netăgăduit dintre aceste omilii pascale, prezentându-se ca mini-serii ce au fost rostite în zile sau duminici consecutive, iar Alejandro Olivar încearcă să identifice perechile de predici, propunând mai multe variante posibile[6], complementare care acoperă, de exemplu, capitolul 28 al Evangheliei de la Matei:

LXXIV (Mt 28, 1-4)	LXXV (Mt 28, 1-5)	LXXVII (Mt 28, 1-7)
LXXX (Mt 28, 5-20)	LXXVI (Mt 28, 5-15)	LXXX (Mt 28, 5-20)

O altă variantă propusă de acelaşi călugăr benedictin este posibilitatea unei ordonări cronologice în două serii mai lungi, sau după conţinut[7], care nu schimbă foarte mult legăturile dintre omiliile la pericopa Învierii de la Matei.

Tot lui Alejandro Olivar îi datorăm şi ediţia critică a acestor texte pe care le-a editat alături de celelalte omilii ale Sfântului Petru Chrysologul în prestigiosa colecţie *Corpus Christianorum Series Latina*[8]. De asemenea, aceste predici la Înviere s-au bucurat de traduceri integrale sau parţiale în germană[9], engleză[10], italiană[11] şi franceză[12].

Text

Dintre cele 12 omilii pascale ne vom opri asupra discursului pascal aniversar (LXXIII) şi asupra predicilor care stăruie asupra pericopei evanghelice de la Matei

---

[5] Sermo 132, *PL* 52: 562.

[6] Alejandro Olivar, *op. cit.*, p. 265.

[7] *Ibidem*, p. 266.

[8] Peter Chrysologus, *Collectio Sermonum*, edit. Alejnadro Olivar, Corpus Christianorum, Series Latina, vol. 24, 24A, 24B. Turnhout, Brepols, 1975.

[9] *Des heiligen Petrus Chrysologus Erzbischofs von Ravenna ausgewählte Predigten*, aus dem Lateinischen übers. von G. Böhmer. (Bibliothek der Kirchenväter, 1. Reihe, Band 43) München, 1923.

[10] St. Peter Chrysologus, *Selected Sermons*, Volume 3, Translated by William B. Palardy, St. John’s Seminary School of Theology, Brighton, Massachusetts, The Catholic University of America Press, Washington, D.C., 2005.

[11] *Opere di San Pietro Crisologo. Sermoni*/2 [63-124], edit. Gabriele Banterle, Biblioteca Ambrosiana/Citta Nuova Editrice, Milano/Roma, 1997, p. 94-167.

[12] Pierre Chrysologue, *Le signe des signes. Sermons sur la Passion et la Résurrection*. Introduction, traduction, notes et index par Marie Steffann (Les Pères dans la foi, 96), Migne, Paris, 2007, 179 p.

(LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX), urmărind direcţiile exegetice pe care episcopul Ravennei le explorează în cuvântările sale. În cadrul acestor meditaţii apar o serie de motive recurente, ceea ce reflectă principalele teme de interes ale autorului.

Sermo LXXIII

Am afirmat deja că această omilie are un statut aparte prin formă şi conţinut, construit în jurul imaginii simbolice a Bisericii, descrisă ca fecioară-mamă, care îşi afieroseşte numeroasele odrasle Tatălui ceresc, asemenea Sfintei Ana, mama profetului Samuel (*1 Rg* 1). Stearpă fiind, dar rugându-se, chiar împotriva oricărei nădejdi, a dobândit darul lui Dumnezeu, un urmaş, pe care i L-a închinat după înţărcare. Ablactarea sau înlocuirea laptelui matern prin alte alimente necesare pruncului este motivul dominant al primelor trei paragrafe, descriind înaintarea în cunoaştere şi trăire sfântă a creştinilor. Aceştia au nevoie de o perioadă de creştere, de maturizare, de înălţare spirituală, stare ce nu poate fi dobândită de neofit îndată după Botez. Apelul la motivul paulin, care prevede diferite tipuri de conţinut (lapte, hrană mai tare, bucate, cf. *1 Co* 3, 2; *Evr*, 5, 12-14), este folosit pentru a justifica această aniversare sau mai bine spus ceremonie care marchează trecerea la o nouă treaptă de trăire şi de înţelegere a creştinilor „născuţi mai înainte" (în anul precedent), pe care îi distinge de cei „de curând născuţi", botezaţi de praznicul Învierii (în anul rostirii cuvântării).

Ciclicitatea anului liturgic prilejuieşte întâlnirea în faţa lui Dumnezeu a mai multor „generaţii" de creştini, dar nu este nicidecum vorba despre o condiţionare de anumite termene, ei nu sunt constrânşi de soroace, aşa cum le reproşează contemporanii, acuzându-i de practici iudaice (§ 3). Sfântul Petru refuză categoric orice legătură dintre această celebrare şi vreun obicei iudaic. Din contră, insistă pe o distincţie radicală între cele două religii, precum cea dintre Esau şi Iacov. Acesta din urmă prefigurează creştinismul, întrucât „plus mysticus quam dolosus" a smuls, a luat prin înşelăciune dreptul de întâi-născut al fratelui său mai mare (*Fc* 27), argumentând că Iacov a luat ceea ce pe drept i se cuvenea, fiind întâi-născut întru cele spirituale (§ 4).

Sermo LXXIV (Mt 28, 1-4)

După ce menţionează în exordiu istovitorul urcuş al nevoinţei şi al postului pe durata Săptămânii Patimilor, acompaniat de tăcerea ierarhului, acesta îi provoacă pe creştini să vadă şi în Învierea Domnului, ca şi în naşterea Sa din Fecioara Maria, semnele puterii Lui dumnezeieşti (§ 1).

Începând lectura pericopei de la Matei (cap. 28), Sfântul Petru insistă asupra ordinii nefireşti a fenomenelor naturale, transfigurate de Înviere (§ 2). Sosirea la mormânt a celor două Marii prilejuieşte desfăşurarea unei frumoase paralele între Eva, „cea care se făcuse mamă tuturor celor ce mor", şi Maria Magdalena, care poartă „numele mamei lui Hristos", şi astfel, prin intermediul ei, „a venit deci mama prin

nume, a venit femeia ca să devină mamă a celui ce viază". Analogia este continuată prin compararea contemplării pomului cunoştinţei binelui şi răului în rai, care a tentat-o pe Eva, şi vederea mormântului, care aduce acum izbăvire (§ 3). Cutremurul semnifică zdruncinarea întregii lumi din temelii, răsturnarea unei logici otrăvite, corupte şi nefaste ce supune morţii şi iadului pe tot omul (§ 4). Dar acum este momentul restaurării comuniunii dintre „cele pământeşti şi cele cereşti", după cum stă mărturie îngerul coborât din cer, care în logica aceluiaşi paralelism enunţat anterior reprezintă agentul certitudinii, spre deosebire de şarpe – agentul amăgirii (§ 5). De aceea, piatra răsturnată devine catedră şi amvon din care îngerul vesteşte şi învaţă Învierea Domnului, iar prin înfăţişarea lui prefigurează aspectul trupurilor înviate în Împărăţia cea veşnică (§ 6). Dar în absenţa credinţei, vederea lui devine chinuitoare şi înfricoşătoare, provocând groază în paznicii, chinuiţi acum de atitudinea lor duşmănoasă cu care străjuiau mormântul (§ 7). Predica se încheie cu promisiunea că în următoarea cuvântare va continua tâlcuirea acestei pericope (§ 8).

Sermo LXXV (Mt 28, 1-6)

Îndemnându-şi păstoriţii să ceară Domnului cuvânt de învăţătură pe potriva minunii ce se cere tâlcuite, Sfântul Petru reia motivul luminii nefireşti din noaptea Învierii, simbol al luminării credincioşilor în antiteză cu întunericul ce-i învăluie chiar şi în miezul zilei pe cei necredincioşi (*Mt* 27, 45) (§ 2). Cele două Marii ce se apropie de mormânt ajung să simbolizeze cele două „popoare" care alcătuiesc Biserica: creştinii proveniţi dintre iudei şi cei convertiţi de la religiile tradiţionale ale Antichităţii. Aici este introdusă o superbă paralelă între naşterea din pântecele Fecioarei şi Învierea din mormânt, ambele fiind pecetluite (§ 3). Venirea îngerului nu este necesară pentru a-L reanima pe Mântuitor ori pentru a-L ajuta să se elibereze de sub povara pietrei cu care era închis mormântul, ci era menită să prăvălească piatra necredinţei şi să desfacă împietrirea inimilor (§ 4), oferind mângâiere şi certitudine din aceeaşi catedră a învăţăturii cereşti pe care şede la uşa mormântului (§ 5). Înfăţişarea îngerului este interpretată drept părtăşia umanităţii la „strălucirea naturii cereşti", iar veşmintele – inutile pentru o făptură eminamente spirituală – estompează şi fac suportabilă prezenţa sa strălucitoare, atenunând slava cerească pe măsura capacităţii femeilor mironosiţe de a o privi (§ 6). Din nou înfricoşarea paznicilor este considerată consecinţa vinovăţiei lor care îi apasă, în vreme ce credincioşii sunt animaţi de curaj (§ 7). Predica se încheie cu promisiunea că în următoarea cuvântare va continua tâlcuirea acestei pericope (§ 8).

Sermo LXXVI (Mt 28, 5-15)

Ex abrupto, omilia începe cu referinţa la cuvântarea anterioară (LXXVI) privind simbolismul celor două Marii venite la sfântul mormânt, care prefigurează cele două „popoare" care alcătuiesc Biserica. Se insistă asupra mărturiei pe care o dă îngerul în

care sunt vestite patima şi moartea, tocmai pentru a arăta că ele nu micşorează cu nimic puterea dumnezeiască a Mântuitorului Hristos, iar Învierea Sa este dovada şi fundamentul învierii noastre. Fiul Întrupat şi Înviat devine paradigmă a relaţiei dintre suflet şi propriul trup după Învierea cea de obşte (§ 1).

Prin cele două Marii, întreaga Biserică este trimisă la propovăduire şi la întâlnirea cu Hristos. Ba mai mult, încurajarea îngerului este dublată de întâmpinarea Mântuitorului, care le confirmă prin vedere ceea ce primiseră prin auzire (§ 2). Sfântul Petru subliniază contrastul dintre cuprinderea picioarelor lui Iisus de către femeile mironosiţe (*Mt* 28, 9) şi interdicţia adresată Mariei Magdalena: *Noli me tangere* (*In* 20, 17), tocmai pentru că îndrăznea să se atingă de El „pe pământ ca şi cum ar fi doar un om, pe care încă nu înţelegi să îl cinsteşti ca Dumnezeu întru cele cereşti" (§ 3).

În finalul cuvântării sunt evocate eforturile fariseilor de a denatura evenimentele petrecute la sfântul mormânt şi de a ascunde adevărul, doar pentru a constata că toate străduaniile lor sunt zadarnice, iar consecinţele alegerii făcute se răsfrâng asupra tuturor generaţiilor viitoare (*Mt* 27, 17-25) (§ 4).

Sermo 77 (Mt 28, 1-7)

După o formală *recusatio* care subliniază şi mai mult datoria de a cuvânta (§ 1), Sfântul Petru reia motivul serii devenite început al luminii. De această dată accentuează perspectiva morală, fenomenul reflectând triumful vieţii asupra morţii şi al nestricăciunii asupra coruptibilităţii (§ 2). Martor al acestei schimbări a ordinii fireşti, însuşi sabatul renunţă la locul de zi aparte a săptămânii, cedându-l duminicii ca zi de prăznuire prin excelenţă a puterii dumnezeieşti, dar şi a gratitudinii omului (§ 3). Cele două Marii sunt din nou puse în paralel cu Eva (§ 4), iar dacă în Eden femeia contribuise la căderea lui Adam, astăzi vederea mormântului aduce mângâiere şi pace (§ 5). Cutremurul anticipează zdruncinarea sufletelor necredincioşilor înaintea judecăţii dumnezeieşti (§ 6). Se evidenţiază din nou rolul îngerului de a revela cele ascunse, de a iniţia în taina ce se petrece în faţa noastră (§ 7), iar „prin semnul şederii lui" ne învaţă „că moartea a fost desfiinţată şi că Dumnezeu este Cel Care a pătimit" (§ 8).

Groaza care îi cuprinde pe paznici de frica cutremurului şi a îngerului anticipează spaima tuturor celor nedrepţi în faţa dreptăţii divine. Înfăţişarea îngerului prefigurează starea noastră la Învierea cea de obşte (§ 9). Prin cuvintele sale, îngerul le îmbărbătează pe femei, încredinţându-le de adevărul Învierii Domnului Hristos şi, implicit, de certitudinea învierii noastre (§ 10). Omilia se încheie cu îndemnul de a propovădui adresat femeilor, considerate încă vinovate de căderea omului din starea paradisiacă (§ 11).

Sermo LXXX (Mt 28, 5-20)

Arătând că reia expunerea din predica precedentă (personal consider că este vorba mai degrabă de Sermo LXXVII, dacă ţinem cont de ton şi de linia

argumentaţiei), Sfântul Petru insistă asupra unei precizări ce trebuie făcute asupra rolului femei, care, chiar dacă a ajuns cea dintâi la mormânt şi s-a împărtăşit prima de vestirea îngerului, nu deţine vreo întâietate faţă de bărbat, care o întrece pe femeie în cinste, după cum Domnul îl întrece pe înger (§ 1). Îmbărbătarea femeilor mironosiţe este un îndemn la curaj pentru întâlnirea cu Cel viu (§ 2). O altă menire a prezenţei îngerului la mormânt este aceea de a arăta că Hristos nu este acolo, episcopul referindu-se în treacăt şi la paralela Adam cel Vechi – Hristos, Adam cel Nou (§ 3). Se reia motivul paralelei Eva – femeile mironosiţe, arătându-se că femeia este dezlegată de vina originară atâta timp cât e mărturisitoare a Învierii (§ 4). Interpretând cele două îndemnuri, al îngerului şi al Mântuitorului, episcopul subliniază că teama şi bucuria nu sunt contradictorii, ci reprezintă marca evlaviei autentice în prezenţa manifestărilor sacrului (§ 5). Hristos le iese mironosiţelor în întâmpinare şi le salută pentru a le întări în credinţă, oferindu-le confirmarea vizuală a vestirii îngereşti (§ 6). Explorând mai departe îndemnul Mântuitorului de a vesti „fraţilor" Lui, episcopul arată că Hristos i-a făcut pe ucenici fraţi şi împreună-moştenitori împreună cu El ai Tatălui (§ 7). Planurile fariseilor de a denigra minunea, prezentând-o ca pe un act ilicit, sunt contrazise de realitate pentru că „ucenicii (l-au luat) pe învăţătorul lor nu prin furt, ci prin credinţă; prin virtute, nu prin înşelăciune; prin sfinţenie, nu prin delict l-au luat viu, nu mort". Dar din pricina acestei îndârjiri de a accepta evidenţa şi întrucât Hristos nu poate fi văzut în locul vicleniei, Mântuitorul anunţă revederea în Galileea (§ 8). Cuvintele Lui indică puterea Sa de a împăca întreaga creaţie cu Dumnezeu, prin întrupare, iar îndemnul la propovăduire reflectă dorinţa de a împărtăşi mântuirea tuturor sufletelor (§ 9). Pentru că toate actele iconomiei dumnezeieşti au fost împlinite pentru mântuirea noastră, a oamenilor, nefiindu-i Luişi necesare (§ 10).

Subtext

După cum am mai spus, omilia LXXIII are un caracter aparte, fiind un discurs apologetic, menit să apere tradiţia creştină de prăznuire a unor ceremonii conexe Paştilor în faţa unor reproşuri făcute creştinilor din Ravenna în prima jumătate a veacului al V-lea. În ciuda obiecţiilor pe care le ridică G. Böhmer privind autenticitatea, Alejandro Olivar demonstrează, pornind de la fondul lexical, modul în care sunt construite ideile şi chiar felul în care sunt citate versetele vetero-testamentare, că textul îi aparţine într-adevăr lui Petru Chrysologul[13]. Ilustrul cercetător catalan acceptă că, într-adevăr, forma este atipică, nefiind vorba de o cuvântare adresată catehumenilor pentru instruirea lor, ci o reacţie la o stranie tendinţă antisemită pentru a apăra şi a justifica celebrarea solemnă a Praznicului Învierii. Foarte interesant este faptul că, atunci când Sfântul Petru a rostit această cuvântare, face trimitere la solemnitatea nocturnă a administrării sacramentelor către neofiţi (§ 3). Încă de la începutul predicii

[13] Alejandro Olivar, *op. cit.*, p. 176.

se face aluzie la neofiți, spunând că „Sărbătoarea pascală de astăzi îi înțarcă pe cei pe care mai înainte i-a născut", afirmație considerată o trimitere la „pascha annotinum"[14]. Această sintagmă desemna aniversarea unui an de la botez a creştinilor care fuseseră încreştinaţi de praznicul Învierii din anul precedent[15], care se celebra fie *Sabbatum in Albis*, fie *Dominica in Albis*, fie a doua zi după odovania Paştilor, în joia de dinaintea Înălţării Domnului[16]. În introducerea la această omilie, Alejandro Olivar arată că, doar luând în considerare acest detaliu, putem înţelege o serie de aspecte – altfel inexplicabile – pe care le conţine predica „pascală" şi ar fi prin respectiva referinţă cea mai veche mărturie patristică a celebrării „pascha annotinum"[17].

Pe de altă parte, cele cinci omilii dedicate explicării pericopei evanghelice de la Matei, capitolul 28, oferă o foarte interesantă mărturie despre practica liturgică din Ravenna în prima jumătate a secolului al V-lea. Potrivit observaţiilor unui alt cercetător benedictin, Joseph Lemarié, din alăturarea cuvântărilor episcopului Cromatius de Aquileia (†407) şi a textelor Sfântului Petru reiese că ritul Bisericii din Ravenna însuma o serie de practici romane şi influenţe din nordul Italiei, create în jurul scaunului episcopal al Aquileiei. Din cercetările acestuia, dar şi din aluziile făcute de Petru Chrysologul în omiliile pascale reiese că pericopa lecturată în Vinerea Mare şi cea citită în noaptea de Înviere erau ambele din Evanghelia de la Matei. Dacă la privegherea de Paşti se folosea fragmentul *Mt* 28, 1-15, la liturghia pascală propriu-zisă se citeau versetele rămase, *Mt* 28, 16-20, în vreme ce în practica romană era folosită pericopa de la Marcu 16, 1-7[18]. Franco Sottocornola afirmase şi el că „predicile lui Petru Chrysologul atestă lectura din Matei 28, 1-20 în ziua de Paşti. Dar este evident faptul că cel puţin o parte din această lectură se făcea noaptea. La liturghia din ziua de Paşti, pericopa era recitită sau continuată, în mod similar cu practica din Aquileia şi Napoli"[19]. Astfel se şi explică mini-seriile de predici, care reprezintă omilii rostite în noaptea de Înviere, respectiv continuările lor la liturghia solemnă din Duminica Sfintelor Paşti.

---

[14] Franco Sottocornola, *L'anno liturgico nei sermoni di Pietro Crisologo: ricerca storico-critica sulla liturgia d Ravenna antica*, Centro studi e ricerche sulla antica provincia ecclesiastica ravennate, 1973, p. 83-84.

[15] Alcuin Reid (ed.), *T&T Clark Companion to Liturgy*, Bloomsbury T&T Clarck, London/New York, 2016, p. 328.

[16] William Smith & Samuel Cheetham (ed.), *Encyclopaedic Dictionary Of Christian Antiquities*, Vol. 1, Logos Press, New Delhi, 2005, p. 91.

[17] Peter Chrysologus, *Collectio Sermonum*, edit. Alejnadro Olivar, Corpus Christianorum, Series Latina, vol. 24A, Turnhout, Brepols, 1975, p. 446.

[18] Joseph Lemarié, „La liturgie de Ravenne au temps de Pierre Chrysologue et l'ancienne liturgie d'Aquilée", în *Aquileia e Ravenna* (Antichità Altoadriatiche, XIII), 1978, p. 364.

[19] Franco Sottocornola, *op. cit.*, p. 338, nota 48.

II

Omilia LXXIII: Despre sfânta zi a Paştilor[20]

1. Sărbătoarea de astăzi, preaiubiţi fraţi, nu leagă cele noi de cele vechi, nici nu păstrează cărnurile mielului până a doua zi, ci câtă vreme cele trecute se împărtăşesc de cele prezente în sfânta evlavie[21] şi uneşte Paştile noastre cu Paştile ce se întorc, (serbarea) înţarcă copilăria noii renaşteri, deoarece, precum (spune) Apostolul, *cele vechi au trecut şi iată toate s-au făcut noi* (*2 Co* 5, 17). Anul Domnului înaintează[22] prin anotimpuri, nu îmbătrâneşte, atâta timp cât aleargă în cercul său, până ce ne duce pe noi la ziua răsplătirii. Sărbătoarea pascală de astăzi îi dezvaţă[23] acum de lapte pe cei pe care mai înainte i-a născut, ca hrănindu-se cu hrana mai solidă să fie întăriţi în bărbatul desăvârşit al lui Hristos.

2. Am aflat pomenindu-se în istoria sfântă că, atunci când Isaac a fost înţărcat, Avraam a făcut un ospăţ mare, stârnind bucuria întregii lui case (*Fc* 21, 8). Şi dacă vlăstarul bătrâneţii, dacă singurul fiu al celei sterpe, a tras şi a mişcat spre bucurie inimile întregii familii cu dansuri rituale, cu chitară şi timpan, şi toată cântarea răsunătoare a psaltirii, cu atât mai mult se cuvine ca noi astăzi să ne bucurăm cu imne sau cântări duhovniceşti, când au fost înţărcate numeroasele odrasle[24] ale unei fecioare fertile. Stearpă ca şi Sarra a fost Anna, care a udat atâta timp nerodnicia trupului şi a firii cu lacrimile rugăciunilor ei, cât timp i-a fost refuzat o vreme îndelungată a vieţii (să aibă) un urmaş[25]. Primindu-l pe Samuel ca un dar dumnezeiesc, curând după ce l-a înţărcat l-a adus înapoi ca dar lui Dumnezeu şi a sporit bucuria sa cu sacrificiile jertfelor spre împlinirea ofrandei (*1 Rg* 1, 10-25). Cu atât mai mult se cuvine ca noi să aducem jertfă de laudă, să împlinim făgăduinţele, să aprindem tămânia delicateţei şi să aducem jertfele cu toată abundenţa arderilor de tot lui Dumnezeu-Tatăl, de vreme ce fecioara-mamă, hrănind şi înţărcând prunci într-un număr atât de mare cât stelele cerului, îi aduce Tatălui în toată lumea ca să se împlinească acea profeţie: *Vei binecuvânta cununa anului buneivoinţe, şi câmpiile tale vor fi umplute cu prisosinţă* (*Ps* 64, 12).

3. Prin urmare, nimeni să nu creadă că este inutilă acea taină trebuincioasă a celebrării noastre, nici să nu considere că noi coasem petic de postav nou la haina

---

[20] Textul folosit pentru traducere este cel al ediţiei critice stabilite de către Alejandro Olivar în *CCL* 24A şi corectat de Gabriele Banterle în ediţia *Opere di San Pietro Crisologo. Sermoni*/2 [63-124], p. 94-140. În *PL* 52: 406, omilia LXXIII figurează cu titlul: *De paschali solemnitate*.

[21] Solemni devotione.

[22] Perficitur – lit. este completat, împlinit.

[23] Depellit – lit. îndepărtează.

[24] Universa fecunditas – lit. întreaga rodnicie.

[25] Posteritas – lit. posteritatea, viitorul.

veche (*Mt* 9, 16), când nu unim nimic din antichitatea iudaică cu noutatea creştină: *ştiţi*, zice apostolul, *că în Hristos toată făptura se ridică nouă* (*2 Co* 5, 17), ci împlinim cunoştinţa dumnezeiască spre împlinirea virtuţii cereşti. Cei născuţi de curând trebuie să fie instruiţi ce să facă şi trebuie să fie învăţaţi cei mai înainte născuţi câtă mulţumire îi datorează lui Dumnezeu cu privire la desăvârşirea lor. Aceia care sunt abia născuţi să fie agăţaţi de gât şi să fie cuprinşi cu deplină evlavie la sânii Bisericii-mamă, să înghită[26] hrana moale a inocenţei cu gâtlejuri firave, să ia aminte ca să-şi întindă braţele la lucrarea sfântă, să se străduiască să-şi întărească paşii şovăielnici pe calea credinţei. Este cu putinţă ca cei hrăniţi astfel să fie abandonaţi deja? Să nu fie ei îndrumaţi prin grija Tatălui, de mâna Tatălui, de voinţa Tatălui? Şi astfel să nu fie ei ocrotiţi prin sfatul mamei, de credinţa mamei, ca să ia şi să-şi asigure[27] nu doar cele de omeneşti, ci şi folositoarea înţelepciune dumnezeiască?

4. Astfel Iacob, prea timid în (intenţia) sa, dar de ajuns de îndrăzneţ la îndemnul mamei, a înaintat mai mult în chip tainic decât înşelător, ca să smulgă binecuvântarea tatălui, căci nu a minţit (zicând) că este întâiul născut, pentru că acela este primul, pe care harul ceresc l-a zămislit, nu natura muritoare. Acela ne-a preînchipuit sub pieile iezilor pe noi, care, pentru a muri păcatului, am fost îmbrăcaţi la îndemnul mamei Biserică cu haina trupului mortificat, şi răspândim mireasma ogorului cu necontenite şi îmbelşugate roade ale mărturisirii de credinţă, până ce am smulge în taină deplină a credinţei binecuvântarea părintească, profitând de orbirea israeliteană[28], cum spune apostolul: *Împietrirea s-a făcut lui Israel în parte, până ce va intra mulţimea neamurilor* (*Rm* 11, 25).

Omilia LXXIV: Despre Învierea Domnului

1. Truda privegherii şi epuizarea provocată de post ne obligă, preaiubiţi fraţi, să tăcem un pic şi de aceea astăzi ne întoarcem la cuvântarea despre Învierea Domnului, şi dacă este dumnezeiesc (faptul) că Hristos S-a născut din Fecioară, cu cât mai dumnezeiesc este (faptul) că Hristos S-a sculat din morţi. Deci ceea ce este dumnezeiesc nu poate fi cuprins de auzul omenesc.

2. *Seara*, zice (Scriptura), *sâmbetei, când se lumina de ziua întâi a săptămânii* (*Mt* 28, 1). Seara sâmbetei, aceasta nu urmează rânduiala veacului, aceasta nu are obişnuinţa lumii. Seara s-a sfârşit, începe ziua, seara se întunecă, nu luminează, nu se preschimbă în zori de zi. Maica nopţii, seara dă naştere zilei, schimbă ordinea când îl cunoaşte pe Ziditor, din (această) noutate străluceşte taina, tânjeşte să slujească Creatorului, nu ordinii fireşti.

---

[26] Trahant – lit. să tragă, să sugă.

[27] Praeripiant – lit. să smulgă, să înşface.

[28] Salutariter illudentes – lit. batjocorind în mod benefic orbirea israeliteană.

3. *Seara*, zice, *sâmbetei, când se lumina de ziua întâi a săptămânii, a venit Maria Magdalena şi cealaltă Marie să vadă mormântul* (*Mt* 28, 1). A alergat pe seară spre iertare femeia, care (mai înainte) fugise repede spre păcat. Seara L-a căutat pe Hristos aceea, care ştiuse să-l piardă pe Adam în zorii zilei. *A venit Maria şi cealaltă Marie să vadă mormântul*. Cea care primit înşelarea în paradis se grăbeşte să ia asupra ei credinţa din mormânt; s-a străduit să smulgă viaţa din moarte cea care a înşfăcat din viaţă moartea. *A venit Maria*. Acesta este numele mamei lui Hristos, a venit deci mama prin nume, a venit femeia ca să devină mamă a celui ce viază, ea, cea care se făcuse mamă a celor ce mor, ca să se împlinească ceea ce este scris: *Aceasta e mama tuturor celor vii* (*Fc* 3, 20). *A venit Maria şi cealaltă Marie*. Nu zice că *au venit*, ci *a venit*, sub un nume au venit în taină două, nu din întâmplare. A venit Maria şi cealaltă Marie. A venit ea însăşi, dar şi încă o alta; o alta, dar şi ea însăşi, că femeia îşi schimbase viaţa, nu numele, purtarea, nu sexul, şi a devenit vestitoarea învierii, cea care se dovedise unealtă şi a căderii şi a ruinei. *A venit Maria să vadă mormântul*. Vederea mormântului a reînnoit-o pe aceea, pe care vederea arborelui a înşelat-o, şi privirea salvatoare a ridicat-o pe cea pe care privirea seducătoare o doborâse.

4. *Iată*, zice, *s-a făcut cutremur mare, iar un înger a coborât din cer* (*Mt* 28, 2). S-a cutremurat pământul nu pentru că (îngerul) a coborât din cer, ci pentru că Domnul s-a ridicat dintru cele de jos. *Iată s-a făcut cutremur mare*. Iadul a fost zdruncinat, adâncul pământului s-a despicat, pământul se înfricoşează, stâlpii munţilor tremură, sunt cutremurate temeliile lumii, iadul a fost prădat, cele de jos au încremenit. A fost înrobită moartea, care, în timp ce se întindea spre cei vinovaţi, a ajuns (ea însăşi) la judecată; stăpânind peste slujitori, s-a întors împotriva Domnului, pornindu-se cu furie asupra oamenilor, s-a năpustit asupra lui Dumnezeu. Deci pe drept a pierit legea iadului, drepturile infernului sunt înlăturate, puterea morţii a fost răpusă, şi drept pedeapsă pentru îndrăznela (sa) i-a sculat pe cei morţi, sufletele sunt rechemate spre ruşinea martorului (necinstit), trupurile au fost restaurate, omul a fost înviat, viaţa a fost reînnoită şi deja totul se întemeiază pe iertare, pentru că judecata[29] a trecut mai degrabă asupra Creatorului vieţii. *Iată s-a făcut cutremur mare*. Acum s-a făcut cutremur mare: Oh, dacă o furtună, chiar şi neînsemnată, ar fi răpus atunci pomul aducător de moarte! Oh, dacă aburii ceţii ar fi întunecat vederea acelei femei! Oh, dacă un nor grozav ar fi învăluit frumuseţea fructului letal! Oh, dacă ar fi tremurat mâna care se întindea spre ceea ce era interzis! Oh, dacă o noapte severă ar fi întunecat ziua păcatului! Atunci ar fi alungat şi plângerea lumii şi germenii morţii şi ofensa adusă Creatorului. Căci amăgirile slujesc întotdeauna viciilor, cele dulci linguşesc fărădelegile, iar cele sobre şi ferme sunt prietenele virtuţilor.

5. *Îngerul Domnului a coborât din cer* (*Mt* 28, 2). Când a înviat Domnul, când moartea a pierit, a fost refăcută tovărăşia celor pământeşti cu cele cereşti; iar vorbirea

[29] Sententia – lit. opinie, părere, decizie.

cu îngerul i-a fost aducătoare de viaţă femeii, a cărei consfătuire cu diavolul i-a fost spre moarte. Îngerul Domnului a coborât din cer şi a prăvălit piatra. Nu zice *a rostogolit*, ci *a prăvălit* piatra, care răsturnându-se a mărturisit moartea şi prăvălită (fiind) a răsărit dovada învierii. Fericită piatră, care a servit atât ca să-l acopere pe Hristos, cât şi să-L dezvăluie! Fericit cel care a deschis inimile nu mai puţin decât mormântul! Fericit cel care a dat şi învierea credinţei, mărturisind că a înviat dumnezeiescul trup. Această ordine a lucrărilor este schimbată, acest mormânt a devorat moartea, nu pe cel mort, casa morţii a devenit sălaş al vieţii. Ca nouă prefigurare a pântecelui L-a zămislit pe Cel mort, născându-L viu.

6. *Îngerul Domnului a coborât din cer şi apropiindu-se a prăvălit piatra şi şedea deasupra ei* (*Mt* 28, 2). Şi care era motivul pentru care şedea îngerul, care nu simţea nicio osteneală? Dar şedea ca învăţător al credinţei, ca dascăl al învierii şedea deasupra pietrei, ca statornicia şederii să dea întărire celor ce vor crede. Îngerul punea deasupra pietrei temelia credinţei, Biserica era întemeiată pe Hristos, Care zice: *Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea* (*Mt* 16, 18). *Era*, zice, *înfăţişarea lui ca fulgerul şi hainele lui precum zăpada* (*Mt* 28, 3). Fulgerul nu e de ajuns pentru slava îngerului? La ce bun îmbrăcămintea pentru firea cerească? Dar dintr-o astfel de strălucire se arată felul şi chipul învierii noastre, pentru că cei ce se înviază prin Hristos, s-au schimbat în slava lui Hristos, [iar] învierea trupului nu va avea întunecimea cărnii, cum învaţă Domnul: *Atunci drepţii vor străluci precum soarele* (*Mt* 13, 43).

7. *Şi de frica lui paznicii au fost înspăimântaţi şi s-au făcut ca morţi* (*Mt* 28, 4). Nefericiţi [sunt aceia] pe care îi loveşte frica morţii atunci când este redată certitudinea vieţii! Dar cum puteau să dobândească nădejdea celor cereşti slujitorii cruzimii şi lucrătorii duşmănoasei viclenii? Au asediat mormântul, au blocat porţile învierii, şi moartea, ce trebuia să piară, slujea [ca obstacol] ca să nu poată intra viaţa. Venirea îngerului i-a doborât şi, pe drept, i-a pus pe ei la pământ. Pe moarte, nenorocită şi pururi propriul ei vrăjmaş, a durut-o să moară ea însăşi şi, pentru că ea nu putea să învie, ripostează. Se cuvenea să se deschidă mormântul şi să se arate orice era spre înlesnirea [înţelegerii] învierii, că din faptul în sine vine[30] uimirea, din pildă nădejdea, din reîntoarcerea (Lui) dovada, din vedere credinţa. Mare nebunie este aceasta, ca omul să nu vrea să creadă tocmai în ceea doreşte să i se întâmple.

8. Sunt de ajuns cele ce s-au spus astăzi cu privire la aceşti paznici. Ca să nu se mai lungească astăzi (predica), vom spune altădată ce cuprinde credinţa noastră.

Omilia LXXV: A doua cuvântare despre Învierea Domnului

1. Cuvântul a lipsit de la mine, atât timp cât (am lipsit) dintre voi, dar rugaţi-vă, fraţilor, ca, precum m-a redat pe mine vouă, tot aşa Dumnezeu să mă găsească vrednic de a-mi readuce şi de a-mi reda cuvântul.

[30] Esset – lit. ar fi.

2. Ascultaţi-l pe evanghelist când spune: *Seara*, zice, *sâmbetei care se lumina de ziua întâi a săptămânii* (*Mt* 28, 1). Ce pricepe aici înţelegerea omenească? Ce înţelege aici înţelepciunea omenească? *Seara care se lumina*. Seara se sfârşeşte ziua, nu începe, nici nu aduce[31] lumina, ci întunericul, dar aici Creatorul stihiilor a schimbat ordinea lor, ca în Învierea Domnului să simţi că totul este dumnezeiesc, [şi] nimic omenesc. În sfârşit, când învia[32] Hristos, seara luminează de ziuă credincioşilor, ziua se întunecă pentru necredincioşi; pentru ucenici noaptea este preschimbată în zi, pentru iudei ziua este transformată şi este preschimbată în noapte. Zice, *de la ora a şasea s-a făcut întuneric peste tot pământul până la ora a noua* (*Mt* 27, 45). Ca să se întunece toată strălucirea amiezii şi să se împlinească ceea ce este scris: *Va apune soarele în miezul zilei* pentru ei (*Amos* 8, 9), va apune pentru ei, adică, pentru iudei, iar pentru noi: *noaptea precum ziua va fi luminată* (*Ps* 138, 12). Pentru că seara, care alunecă întotdeauna spre o profundă întunecare, atunci s-a îndreptat şi s-a ridicat în toată lumina lui Hristos, şi a umplut toate inimile muritorilor cu deplină strălucire atunci când Hristos s-a sculat din cele de jos. *Seara care se lumina de ziua întâi a săptămânii* (*Mt* 28, 1). Pentru că sâmbăta a fost luminată prin Hristos, nu desfiinţată. Căci nu a venit să strice legea, ci ca să împlinească (*Mt* 5, 17). (Sâmbăta) a fost luminată ca să strălucească în ziua Domnului, să strălucească în Biserică, ceea ce fusese întunecat în sinagogă din cauza întunecaţilor iudei.

3. *A venit Maria Magdalena şi cealaltă Marie să vadă mormântul* (*Mt* 28, 1). Femeile merg înaintea apostolilor la slujire, ele care după gen sunt în urma bărbaţilor, ele care după ordinea (ierarhică) urmează după ucenici. Dar astfel nu îi arată pe apostoli mai leneşi, ele, care nu în chipuri femeieşti, ci prefigurând Biserica[33], l-au purtat pe Domnul la mormânt. Maria şi Maria, precum una, aşa cealaltă, precum cealaltă, aşa una. Maria – singurul nume al maicii lui Hristos: s-a dublat în două femei pentru că aici [este înfăţişată] Biserica venind din două popoare, cea una este alcătuită din două popoare, adică din neamuri şi iudei, pentru că cei din urmă sunt cei dintâi şi cei dintâi sunt ultimii (*Mt* 19, 30). A venit Maria la mormânt, a venit la pântecul învierii, a venit la naşterea vieţii, pentru ca Hristos, Cel care s-a născut din pântecele de carne, să se nască din nou din mormântul credinţei, şi mormântul pecetluit să redea spre viaţa veşnică pe Cel pe care fecioria intactă l-a adus la viaţa de faţă. Semnul divinităţii este că fecioria a rămas intactă după naştere, ieşirea cu trupul din mormântul pecetluit este (şi ea) semn al divinităţii. Maria şi Maria au venit ca să vadă mormântul. Vezi că pentru noi au venit, nu ca să-l cerceteze pe Domnul, ci mormântul, nici nu căutau printre cei morţi pe cel deja viu, ele care credeau deja că Domnul înviase.

---

[31] Parturit – lit. naşte, poartă.

[32] Resurgente – lit. sculându-se, ridicându-se din nou.

[33] Ecclesiarum typum – lit. în forma Bisericii.

4. Iar îngerul Domnului a coborât din cer şi a prăvălit piatra. A prăvălit piatra nu ca să-l ajute pe Domnul să iasă afară[34], ci ca să arate lumii că Domnul înviase deja; să dea credinţă tovarăşilor (Lui) ca să creadă, nu să dea ajutor Domnului pentru a se ridica. A prăvălit piatra. (Piatra) care fusese aşezată din rea-credinţă[35], a fost prăvălită spre credinţă. A prăvălit piatra, pentru ca aceeaşi (piatră) care a primit să fie paznic morţii, să fie vestirea vieţii. Rugaţi-vă, fraţilor, ca şi acum să coboare îngerul şi să desfacă toată împietrirea inimii noastre, să descopere tainiţele simţirilor noastre, să dea mărturie din chiar minţile noastre că Hristos a înviat pentru că precum acea inimă [care crede] este cer în care Hristos trăieşte şi împărăţeşte, tot aşa este mormânt acel piept, în care Hristos este încă ţinut mort şi îngropat. Hristos a pătimit ca om şi a fost îngropat; (dar) el este, trăieşte, împărăţeşte, rămâne şi continuă să fie Dumnezeu. Auzi pe Apostol când spune: *Chiar dacă l-ai cunoscut pe Hristos după trup, acum nu-L mai cunoaştem* (*2 Co* 5, 16). Şi *că a murit păcatului, a murit o dată pentru totdeauna, iar ce trăieşte, trăieşte lui Dumnezeu* (*Rom* 6, 10), adică trăieşte ca Dumnezeu.

5. *Şi apropiindu-se a prăvălit piatra şi şedea pe ea* (*Mt* 28, 2). Şedea pentru a învăţa învierea, nu pentru a-şi odihni osteneala. Natura cerească nu cunoaşte slăbiciune, nu ştie trudă, iar piatra a devenit unealta şederii îngereşti, catedra învăţăturii cereşti, şcoala vieţii, care a fost aşezată de iudei ca poartă a morţii, spre slujba cenuşei, spre tăcerea funebră.

6. Zice: *era înfăţişarea lui ca fulgerul, iar îmbrăcămintea lui ca zăpada* (*Mt* 28, 3). Strălucirea feţei este deosebită de albeala hainelor; hainele lui sunt comparate cu zăpada, iar faţa cu fulgerul, pentru că fulgerul (este) din cer, iar zăpada de pe pământ. Ascultă-l pe profetul care zice: *Lăudaţi pe Domnul focul de pe pământ, grindina, zăpada* (*Ps* 148, 7, 8). Deci în faţa îngerului a fost păstrată strălucirea naturii cereşti, şi în veşmânt a fost închipuită frumuseţea părtăşiei cu umanitatea, iar firea îngerului ce vorbea este estompată pentru ca ochii trupeşti să îndure strălucirea plăcută a veşmintelor, dar şi să se cutremure de faţa lui ca de fulger şi să cinstească pe mesagerul Creatorului.

7. *Şi de frica lui s-au înspăimântat paznicii* (*Mt* 28, 4). De ce s-au înspăimântat? Pentru că păzeau din zelul cruzimii, nu din îndemnul evlaviei. Este ruinat, este distrus, nu se poate ţine pe picioare cel pe care conştiinţa l-a părăsit, iar vinovăţia l-a apăsat. De aceea îngerul îi doboară pe cei nelegiuiţi, dar se adresează celor evlavioşi şi îi îmbărbătează: Să nu vă temeţi! Aceasta înseamnă: aceia să se teamă, să se teamă cei ce-l prigonesc, (dar) cei ce-l caută să nu se teamă. *Nu vă temeţi, ştiu că pe Iisus cel răstignit îl căutaţi. Nu este aici* (*Mt* 28, 5-6). Aceasta înseamnă: Eu am venit ca să vă învăţ pe voi, nu ca să îl eliberez pe El, Care este şi Ziditorul nostru şi este Cel ce se

[34] Non ut egrediendi domino praeberet aditum – lit. nu ca să-i înlesnească accesul ca Domnul să iasă afară.

[35] Ad perfidiam – lit. spre înşelare.

ridică. *Nu vă temeţi! Nu este aici, ci s-a sculat precum a zis.* Vezi că îngerul a venit ca slujitor să arate prin fapte, cele pe care le-a propovăduit prin cuvinte Domnul, Care a prevestit Învierea înainte de moartea sa. Căci acela care a putut şti ar fi putut şi să evite, dar pentru că a putut birui, a refuzat să ocolească (încercarea), pentru că slava Celui ce a înviat a îngropat ofensa celui ce moare.

8. Despre următoarele, fraţilor, vom trata în următoarea predică, pentru că osteneala recentă a drumului ne împiedică să întindem şi să lungim cuvântarea.

Omilia LXXVI: A treia cuvântare despre Învierea Domnului

1. În cuvântarea de mai înainte am spus că Maria şi cealaltă Marie reprezintă imaginea Bisericii care vine din două popoare: aceasta dorim să dovedim astăzi în cele ce urmează, dacă ne este oferită ascultarea voastră binevoitoare. Spune (Scriptura) că *îngerul răspunzând a zis: Nu vă temeţi! Ştiu că pe Iisus cel răstignit îl căutaţi, nu este aici, căci s-a sculat precum a zis. Veniţi, vedeţi locul unde era Domnul pus* (*Mt* 28, 5-6). Îngerul menţionează mai întâi numele, aminteşte de cruce, vorbeşte despre patimă, mărturiseşte moartea, iar apoi învierea, apoi Îl mărturiseşte pe Domnul. Şi dacă după atâtea chinuri şi după îngropare îngerul îl recunoaşte drept Domn, vorbeşte (şi) despre slujirea Sa, şi că socoteşte că toată necinstea patimilor s-a preschimbat în slava învierii. De ce judecă omul că dumnezeirea s-a ştirbit[36] în trup, sau crede că puterea Lui a eşuat în supliciu, sau consideră drept robie puterea micşorată? Pe drept (îngerul) menţionează crucea, arată locul unde a fost pus Domnul, ca nu un altul şi nu el însuşi să fie considerat că a înviat din morţi. Şi dacă Domnul se întoarce cu aceeaşi carne, arată rănile, poartă în continuare înseşi găurile cuielor, şi dă dovezile învierii lui, înseşi mărturiile corpului său care au fost batjocurile patimii sale; cum crede omul că se va întoarce în carnea altuia şi nu într-a lui, sau refuză oare slujitorul carnea sa, când Domnul nu a schimbat-o pe a noastră? Bucură-te, omule, că vei fi tu însuţi în carnea ta [la Învierea de obşte], căci dacă ai învia în carne străină, nu ai mai fi tu însuţi.

2. Îngerul a adăugat zicând: *Şi degrabă mergeţi să spuneţi ucenicilor că s-a sculat (din morţi) şi va merge înaintea voastră în Galileea, acolo Îl veţi vedea* (*Mt* 28, 7). Îngerul aici nu pe femei, ci prin cele două femei a trimis Biserica, pe care a trimis-o, şi trimiţând-o astfel a răspândit-o în lung şi în lat. Aici îngerul a trimis pe mireasă la mire. Şi astfel mergând ele, Domnul le-a întâmpinat şi le-a salutat pe ele zicând: *Bucuraţi-vă!* (*Mt* 28, 9) Le-a întâmpinat şi nu le-a speriat cu puterea (Sa), ci le-a întâmpinat cu iubire arzătoare; nu le-a tulburat cu autoritatea (Sa), ci le-a salutat. Nu le subjugă cu legea stăpânitoare, ci cu legea mirelui, le cinsteşte cu dragostea mirelui. Le salută: *Bucuraţi-vă!* A spus ucenicilor săi El însuşi: *pe nimeni să nu salutaţi pe cale* (*Lc* 10, 4) şi atunci de ce le-a apărut aici pe cale şi le salută atât de grabnic? Nu Se aşteaptă să fie cunoscut, nu caută să fie recunoscut, nu îngăduie să fie întrebat, ci S-a

[36] Minoratum deum – lit. Dumnezeu micşorat.

grăbit doar să le salute, s-a grăbit fierbinte, şi a dezlegat El Însuşi în salutare porunca sa. A făcut (aceasta), a făcut aşa pentru că puterea dragostei biruieşte şi trece peste toate. De îndată ce Hristos salută Biserica, a făcut-o să fie a Sa, şi astfel mădularele ei le-a primit aşa în trupul Său, cum spune apostolul: *Şi El însuşi este capul trupului, al Bisericii* (*Col* 1, 18). Lucrurile înseşi arată clar că în acele femei se află cu adevărat chipul deplin al Bisericii, pentru că Hristos le-a descoperit ucenicilor săi şovăitori cele cu privire la înviere, îi întăreşte pe cei înfricoşaţi cu arătarea coastei, cu găurile cuielor, de-abia îi readuce la credinţă cu gustarea mâncării. De aceea îi şi numeşte pe drept copii pe cei foarte mici în credinţă, zicând: *Copii nu cumva aveţi ceva de mâncare* (*In* 21, 15) şi în alt loc a numit-o femeie pe aceeaşi Maria care Îl plângea ca pe un mort, şi i-a refuzat cutezanţa de a se atinge de el. Dar pe acelea (femeile mironosiţe) le găseşte atât de desăvârşite, atât de credincioase, atât de nezdruncinate de teama femeiască, ci râvnitoare spre taină, căutând astfel pe Domnul cu toată înflăcărarea credinţei şi se lasă cuprins[37] cu o astfel de salutare, zicând: *Bucuraţi-vă!*, adică „Sunt cu voi”[38]. Îngerul a zis: *Ştiu că pe Iisus cel răstignit îl căutaţi*, iar Hristos a răspuns celor ce-l căutau: *Bucuraţi-vă*! Dar în alt loc Mariei nu i-a fost îngăduit să-l atingă (*In* 20, 14-17). Aici însă le-a fost permis nu doar să-L atingă, ci şi să-L îmbrăţişeze cu totul.

3. *Şi acelea*, zice, *s-au apropiat şi au cuprins picioarele lui* (Mt 28, 9). Acestea ţin picioarele lui Hristos, care datorită grabei reprezintă şi merită [să fie] modelul predicării evanghelice în Biserică; şi astfel ating prin credinţă picioarele Izbăvitorului, ca să atingă slava şi să ajungă la cinstea deplinei divinităţi. Dar aceea a auzit pe drept: *Nu mă atinge* (*In* 20, 17), aceea care L-a plâns pe Domnul pe pământ şi aşa L-a căutat în mormânt ca pe un mort, că nu ştia că el împărăţeşte în cer cu Tatăl. *Nu mă atinge*, adică, nu supune atingerii cărnii, pe Cel pe care tu trebuie să-L atingi prin atingerea credinţei, nu îndrăzni să te atingi (de El) pe pământ ca şi cum ar fi doar un om, pe care încă nu înţelegi să Îl cinsteşti ca Dumnezeu în cele cereşti. Să înceteze îngrijorarea femeiască, să înceteze grija muierească, să vină în cugetul tău încrederea bărbătească, să cuprindă lărgimea inimii tale înălţarea Mea, ca să te bucuri în ceruri de fericirea eternă a atingerii Mele. Precum acel (cuvânt) al profetului: *Fericit bărbatul al cărui ajutor este de la Tine, Doamne, suişuri în inima lui a pus* (*Ps* 83, 6). Cel care nu s-a înălţat prin credinţă în cer la Hristos, nu-l atinge pe Hristos pe pământ cu mâna. Deci aceeaşi Maria [se găseşte] aflată când în culmea credinţei, când înălţată în vârful Bisericii şi Îl atinge şi Îl cuprinde pe Hristos prin deplina simţire a sfinţeniei, când se îndoieşte coborâtă de slăbiciunea cărnii şi de neputinţa femeiască, şi nu este vrednică să se atingă de Ziditorul[39]. Nu încape îndoială: dacă într-adevăr acea (stare dintâi) este legată de formă, aceasta (din urmă) este legată de gen, acea (stare dintâi) este legată de slava dumnezeiască, acesta

[37] Habendum se tradat – se predă spre a-l păstra.
[38] Habetote – lit. să mă aveţi.
[39] Tactum sui non meretur auctoris – lit. nu merită atingerea ei de Ziditorul.

(din urmă) este legată de natura umană. Pentru că asemenea (suntem) şi noi înşine: când înţelegem cele divine este darul lui Dumnezeu; (iar) când cunoaştem cele omeneşti, suntem orbiţi de noi (înşine). Astfel Petru (este) fericit când L-a mărturisit pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, când Tatăl L-a descoperit (*Mt* 16, 16); dar când Îl tăgăduieşte pe Hristos (*Mt* 26, 69-75), simte şi suferă de orbirea cărnii.

4. Între timp iudeii fie îşi agonisesc în mod necinstit învinuirile lor, fie, şi mai rău, înstrăinează lucrurile altcuiva, în timp ce stabilesc un preţ pentru păcate, în timp ce socotesc şi pun în balanţă păcatele cu bani, în timp ce dau pe afară în nelegiuirile lor, pe care le-au adunat cu toată ticăloşia. Astfel l-au tocmit pe Iuda drept trădător al Domnului său, şi au stabilit un preţ pentru sângele Răscumpărătorului lumii, astfel cu punga (de bani) au închis credinţa (dată) de mormântul deschis, ca să negustorească cu bani crima crimelor pentru a nega învierea. Spune (Scriptura), *că au dat mulţi bani ostaşilor zicând: Spuneţi că ucenicii Lui au venit noaptea şi L-au furat pe El, pe când noi dormeam şi dacă dregătorul va auzi acestea noi îl vom îndupleca pe el şi fără grijă vă vom face pe voi. Şi aceia luând banii, au făcut precum au fost învăţaţi şi s-a răspândit vorba aceasta între iudei până în ziua de astăzi* (*Mt* 28, 12-15). [S-a răspândit] între iudei, dar oare nu şi între creştini? Iudeule, ceea ce tu ai ascuns cu aur în Iudeea, s-a descoperit prin credinţă şi a strălucit în întreaga lume. Ucenicii L-au primit, nu L-au furat pe Hristos; tu ai urzit vicleşugul, dar nu ai furat adevărul. Iudeule, a înviat Hristos, iar tu ai pierdut banii. *Sângele lui asupra noastră şi asupra fiilor noştri* (*Mt* 27, 25). Iudeule, Hristos trăieşte! Tu te-ai omorât şi pe tine, i-ai omorât şi pe urmaşii tăi.

Omilia LXXVII: A patra cuvântare despre Învierea Domnului

1. Este de ajuns dovada completă şi deplină a devoţiunii, (faptul) că toată făptura a suferit la momentul patimii cu Creatorul său. Care trup nu a tremurat când s-a cutremurat pământul, care minte nu a încremenit, care simţire nu s-a stins când soarele a apus înainte de vreme şi lumina a fugit? Într-adevăr, fraţilor, atunci chiar şi inimile noastre zăceau moarte, simţirea (noastră) a murit împreună (cu El), cuvântarea noastră a fost îngropată cu Ziditorul ei, ca acum să se înalţe spre deplina Lui slavă. Acesta a fost motivul tăcerii mele, aceasta a fost întârzierea datoriei mele, ce fusese promisă. Nu este de mirare, fraţilor, că predica mea a urmat prevăzător şi cu toată supunerea simţirii pe Dăruitorul ei chiar până la cele de jos, pentru că fără El nu am nimic să dau înapoi atâtor şi unor astfel de creditori cum sunteţi voi. Iar de este cineva dornic şi, râvnitor să strângă cele cuvenite[40], s-ar plânge de întârzierea plăţii, să nu înceteze a cerceta termenele, pentru că Domnul meu cel bogat măreşte şi compensează înmulţit dobânda împrumutului. Aşadar, bunătatea abundentă a lecturii Evangheliei să ne dezlege acum pe noi pe care responsabilitatea slujirii (noastre) ne-a adus şi ne-a obligat la o datorie atât de mare.

[40] Exactor – lit. preceptor, vameş.

2. *Seara*, zice, *sâmbetei care se lumina de ziuă în prima zi a săptămânii* (*Mt* 28, 1). Înviind Domnul, nu doar legea naturii umane a fost schimbată, ci chiar însăşi ordinea făpturii este schimbată în mod deosebit. *Seara sâmbetei care se luminează de ziuă*. Iată, înviind Domnul, seara nu se întunecă, ci se luminează şi devine început luminii cea care în mod obişnuit este începutul nopţii. *Seara sâmbetei care se lumina de ziuă în prima zi a săptămânii*. Precum moartea (se preface) în nemurire, coruptibilitatea (se preface) în nestricăciune, carnea (se preface) în Dumnezeu, aşa întunericul se preface în lumină; astfel noaptea însăşi se bucură că nu piere, ci este preschimbată, slăbind astfel mai degrabă în intensitatea întunericului decât în durata ei. (Noapte) a fost mai mult decât fericită să renunţe la ciclicitatea orânduită[41] astfel încât să curgă liberă şi să izbucnească în libertatea luminii neîncetate, cum spune profetul: *Şi noaptea e luminarea mea în desfătările mele* (*Ps* 138, 11).

3. *Seara care se luminează de ziuă în prima zi a săptămânii*. Sâmbăta se bucură că a ajuns a doua (ca importanţă), pentru că prin darea Legii a încremenit în trândăvie, iar prin întâietatea [acordată] zilei domneşti, (sâmbăta) este înălţată în chip minunat spre lucrarea virtuţii divine, pentru că lâncezeala prevederii iudaice o făcea străină de virtutea folositoare, cum spune Domnul: Nu se cade a da sâmbăta vindecare celor bolnavi, ajutor celor slăbiţi, vedere orbilor, viaţă celor morţi? (*Mc* 3, 4) Şi interpretând în acest fel ziua sâmbetei rânduită de la Dumnezeu pentru cercetarea sfintei legi, au înrobit-o amarnic doar slujirii pântecelor.

4. *Seara sâmbetei care se luminează de ziuă în prima zi a săptămânii, a venit Maria Magdalena şi cealaltă Marie* (Mt 28, 1). Maria: după nume a venit doar una, la care se adaugă acum „cealaltă", referindu-se la o persoană diferită. *A venit Maria şi cealaltă Marie*: unitatea numelui indică doar una în cele două, iar distincţia persoanelor dezvăluie că era o femeie diferită. *Şi a venit*, nu au venit, şi când spune cealaltă, arată în chip tainic cu fiecare adresare că una venise înainte de credinţă, şi că cealaltă a fost întoarsă după credinţă. A venit femeia, dar se întoarce Maria; a venit cea care provocase moarte, se întoarce cea care a născut viaţa, a venit cea care l-a dat pe Adam celor de jos, se întoarce cea care l-a primit pe Hristos (ridicat) din cele de jos.

5. *A venit Maria şi cealaltă Marie*. De ce? *Să vadă mormântul* şi nu să-l caute pe Hristos. Măcar să vadă mormântul, înscrisul vinei ei, dovada amară a crimei ei, a înţelegerii ei de odinioară cu diavolul, agoniseala ei din fatala negustorie, ca prin urmare să redobândească credinţa în locul unde a suferit ruşinea necontenită a păcatului ei.

6. *Şi iată s-a făcut cutremur mare* (*Mt* 28, 2). Dacă astfel pământul s-a cutremurat cu ale sale când a înviat Domnul pentru a ne ierta, în ce fel se va cutremura, când va veni spre pedepsirea celor vinovaţi, cum spune profetul: *Pământul*

[41] Quae intervalla, quae vices suae felicius perdidit servitutis – lit. care mai fericită (a fost) să-şi piardă intervalele şi schimbările înrobirii sale [faţă de legea naturii].

s-a cutremurat şi s-a liniştit când S-a ridicat Dumnezeu la judecată (*Ps* 75, 8-9)? Şi dacă nu poate să sufere prezenţa împreună-slujitorului, adică a îngerului, şi în ce fel va suporta (omul) prezenţa lui Dumnezeu?

7. *Un înger al Domnului*, zice, *a coborât din cer şi a prăvălit piatra şi şedea deasupra ei* (*Mt* 28, 2). Are dreptate apostolul ce spune: *Cine a cunoscut gândul Domnului?* (*Rm* 11, 34). Iată că izbăvirea omenească a fost redobândită prin chiar aceeaşi cale prin care se pierduse. Femeia, cea dintâi (căzută) în înşelare, a fost cea dintâi adusă la credinţă, cea care s-a grăbit dintâi spre agonisirea morţii, a alergat prima spre creatorul morţii, cea care vorbise prima cu diavolul, a auzit prima de la înger (vestea Învierii). Îngerul Domnului a coborât din cer şi şedea deasupra pietrei. Nu ca să contribuie la înviere printr-o astfel de lucrare, ci ca să o descopere, cum zice Domnul: *Putere am să pun sufletul meu, şi putere am să-l iau pe el din nou* (*In* 10, 18). Ne-a deschis ceea ce era încuiat, ne-a descoperit cele ascunse, dar nu îl conduce spre lumină pe Ziditorul său, care deja nu mai era în mormânt, ci i-a adus spre credinţa învierii pe cei ce slujeau împreună cu el, care zăceau în întunericul îndoielii, cum mărturiseşte când zice: *Nu este aici, s-a sculat*.

8. *A prăvălit piatra, şi şedea deasupra ei* (*Mt* 28, 2). De ce nu o rostogoleşte, ci o prăvăleşte? (Piatra) pe care trădarea fariseilor o rostogolise spre jignirea şi poticnirea, îngerul a prăvălit-o spre credinţă şi mântuire, cum zice profetul: *Iată pun în Sion piatră de încercare şi stâncă de poticnire* (*Is* 8, 14, 28, 16). Deci piatra care a fost pusă să împiedice viaţa să iasă, a fost prăvălită ca răstoarne moartea, cum spune Scriptura: *Veţi vedea viaţa voastră agăţată înaintea ochilor voştri şi nu veţi crede* (*Dt* 28, 66). Şi stătea pe ea. Nu că să îşi revină din osteneală, ci ca să dovedească astfel că el este protectorul mormântului sfânt şi de viaţă-dătător; şi slujitorul cereştii misiuni vestea prin semnul şederii lui că moartea a fost desfiinţată şi că Dumnezeu este Cel Care a pătimit, Dumnezeu este Cel primit în strâmtoarea corpului nostru, Dumnezeu despre Care [îngerul] ce şedea dă astfel mărturie [este şi] într-o stare cerească. Şi ce (nevoie de) mai multe cuvinte fraţilor? Stă tocmai pentru că îngerul nu s-a mai îndepărtat niciodată de la acel venerabil mormânt.

9. *Iar de frica lui s-au spăimântat paznicii şi s-au făcut ca morţi* (*Mt* 28, 4). Groza i-a aruncat la pământ pe vinovaţii, moartea se întoarce la complici. Aşa, aşa [se întâmplă] când cei nevinovaţi se scoală (din morţi), groaza şi moartea pun stăpânire pe nedrepţi şi necredincioşi. *Iar înfăţişarea lui era ca fulgerul şi veşmintele lui precum zăpada* (*Mt* 28, 3). La ce foloseşte veşmântul, acolo unde nu este golăciune? Ce (caută) haina, acolo unde nu este nevoie de acoperământ? Dar îngerul, fraţilor, a prefigurat în acest fel starea noastră, forma noastră, asemănarea noastră în înviere, când omul este îmbrăcat cu însăşi strălucirea corpului său, cum zice Domnul: *Atunci drepţii vor străluci precum soarele în împărăţia Tatălui Meu* (*Mt* 13, 13).

10. *Iar răspunzând îngerul a spus femeilor: Nu vă temeţi, ştiu că pe Iisus cel răstignit îl căutaţi* (*Mt* 28, 5). Până acum îl cereau pe cel răstignit şi mort, cele a căror

credinţă fusese tulburată de furtuna crudei pătimiri şi astfel povara judecăţii (nedrepte) le-a încovoiat, încât caută până acum în mormânt pe Domnul cerului. *Nu este aici*. În sensul că fusese în acel loc; dar este aici pentru că este pretutindeni, şi nu este cuprins de limitele spaţiului. *Veniţi, vedeţi locul unde era pus Domnul* (*Mt* 28, 6). Îngerul le-a chemat pe femei să vadă, ca locul sfântului trup să cureţe ochii, pe care diavolul i-a întinat întunecându-i cu vederea pomului interzis. Au înaintat spre mormânt, ca să se ridice în deplina mântuire a credinţei îngropate cu Domnul. Dacă suntem împreună săditi în asemănarea morţii lui, la fel vom fi şi (în asemănarea) învierii (*Rm* 6, 5).

11. *Mergând, ziceţi ucenicilor lui* (*Mt* 28, 7). Întoarce-te la bărbat ca o femeie deja tămăduită şi îndeamnă-l la credinţă, tu care l-ai dus în înşelare, du mărturia învierii Domnului acasă la bărbatul tău, pe care mai înainte l-ai dus în ispită şi la ruină.

Omilia LXXX: A şaptea cuvântare despre Învierea Domnului

1. Întrucât în cuvântarea anterioară, am atins în treacăt prima parte a lecturii, astăzi să ascultăm cele ce urmează. *Iar îngerul răspunzând, a spus femeilor: Nu vă temeţi, ştiu că pe Iisus cel răstignit îl căutaţi, nu este aici, s-a sculat, precum a zis; veniţi, vedeţi locul unde era pus Domnul* (*Mt* 28, 5-6). Crezi oare că a fost reproşată absenţa lui Petru, Ioan şi a tuturor ucenicilor şi că trândăvirea nu a fost pedepsită, întrucât femeile, priveghind singure, l-au întâmpinat primele cu zel pe Hristos cel înviat, şi că aceeaşi parte bărbătească este înfierată, astfel încât slăbiciunea femeiască să ajungă mai înainte spre slava învierii? Departe de noi aceasta, fraţilor, căci acest lucru are loc dintr-un motiv, nu întâmplător, (este) o taină, nu întâmplare; (este) o rânduială, nu un reproş. Căci femeia urmează aici pe bărbat: unde bărbatul se ridică în Hristos, (femeia) nu îl precede. Să-ţi dai seama deci că Petru nu se supune femeilor, ci lui Hristos; nu slujnicelor, ci Stăpânului; tainei, nu somnului; rânduielii, nu fricii. Pe scurt bărbatul era deja [cuprins] în Hristos când îngerul a venit la femei; astfel cu cât Domnul l-a întrecut pe înger (în cinste), cu atât bărbatul o întrece pe femeie în cinste.

2. *Ştiu că pe Iisus Cel răstignit Îl căutaţi. Nu este aici; s-a sculat precum a zis. Veniţi, vedeţi locul unde era pus Domnul* (*Mt* 28, 5-6). *Nu vă temeţi*. Pentru că iubirea îi stăpâneşte pe cei buni, frica pe cei răi; teama îi înspăimântă pe necredincioşi, dragostea îi mângâie pe cei evlavioşi. *Nu vă temeţi*. Aceasta înseamnă: Să se teamă iudeul care a trădat, Pilat care a condamnat, soldatul care a batjocorit, necredinţa care a răstignit, amara cruzime care a dat să bea, sălbăticia care l-a asediat pe cel îngropat, viclenia care a dobândit minciuna, care a vândut credinţa, lipsa de omenie care se întristează dacă Domnul său ar învia, dar nu o doare că L-a ucis. Se cuvine ca voi să vă bucuraţi, nu să vă temeţi, pentru că Cel pe care voi L-aţi căutat mort a înviat, Cel pe care L-aţi jelit ca ucis trăieşte. *Ştiu că pe Iisus cel răstignit Îl căutaţi*. Aceasta înseamnă: de ce Îl căutaţi pe Cel viu între cei morţi? De ce căutaţi viaţa în mormânt? Mergeţi mai degrabă spre întâlnirea cu Cel viu şi nu vă grăbiţi spre cinstirea celui mort.

3. *Ştiu că pe Iisus cel răstignit Îl căutaţi, nu este aici* (*Mt* 28, 5-6). Aşa a zis îngerul, că pentru aceasta a descoperit mormântul, nu ca [să-L ajute] să iasă de acolo pe Hristos, Care deja nu era acolo, ci să arate că acolo nu mai era Hristos. *S-a sculat precum a zis*. Îndoită putere este aceasta: şi a se întoarce din morţi şi a prezice cele viitoare. *Veniţi, vedeţi locul unde era pus Domnul* (*Mt* 28, 6). Veniţi, femei, veniţi, vedeţi unde l-aţi pus voi pe Adam, unde l-aţi îngropat pe bărbat, unde l-aţi prăbuşit pe bărbat cu sfatul vostru, încât l-aţi provocat pe Domnul să coboare astfel pentru înşişi robii (Săi), şi înţelegeţi că noianul iertării arătată vouă atâta a fost cât noianul nedreptăţii făcute Domnului. *Veniţi, vedeţi locul unde a fost pus Domnul*. Puterea îngerească mărturiseşte că Cel răstignit este Domnul, în vreme ce neputinţa omenească iscodeşte dacă ar fi Domnul, Cel care a înviat. Hristos a îndurat suferinţele omeneşti în aşa fel ca să nu piardă nimic din ceea ce e dumnezeiesc.

4. *Şi degrabă mergând spuneţi ucenicilor lui că va merge înaintea voastră în Galileea: acolo Îl veţi vedea* (*Mt* 28, 7). Şi nici aici apostolii nu au fost puşi după femei, ci femeia a fost dezlegată de vină, cât timp poartă [propovăduirea] vieţii, poartă vestirea[42] învierii, cea care purtase auzirea morţii şi a năruirii.

5. *Şi mergând*, zice, *grabnic spre mormânt cu teamă şi bucurie mare*. Femeile intră în mormânt, ca să devină părtaşe ale îngropării, tovarăşe patimii [şi] ies din mormânt, ca să se înalţe în credinţă înainte de a se ridica din nou în trup. *Au mers cu frică şi bucurie mare*. Şi (atunci) unde este [îndemnul]: *Nu vă temeţi*? Pentru că teama nu a fost îndepărtată, ci schimbată, s-a risipit teama [pricinuită] de vină, dar a rămas cea [datorată] în slujire. Rea (este) teama [pricinuită] de vinovăţie, bună (este) teama [izvorâtă] din respect. Pe Adam cel dat lor (femeile) îl pierduseră, dar se temeau să nu-l piardă pe Hristos cel redat lor. *Au mers cu frică şi bucurie mare*. Scris este: *Slujiţi Domnului cu frică şi bucuraţi-vă Lui cu cutremur* (*Ps* 2, 11). *Au mers cu frică şi bucurie mare*. *Pentru că frica sfântă de Domnul rămâne în veacul veacului* (*Ps* 18, 10). Deci cel care stăruie în frica de Dumnezeu, rămâne în sfinţenie.

6. *Şi Iisus le-a întâmpinat*. *Le-a întâmpinat*, zice, *Iisus şi le-a zis: Bucuraţi-vă!* (*Mt* 28, 9) Hristos le-a întâmpinat pe cele ce alergau cu credinţă, ca să recunoască din vedere ceea credeau cu tărie şi să le întărească cu prezenţa, pe cele care încă erau tulburate de auzirea (veştii). *Iisus le-a întâmpinat zicând: Bucuraţi-vă!* Le-a întâmpinat ca Domnul, le-a salutat ca părinte, le-a însufleţit cu iubire, le păzeşte de teamă, le salută ca să nu fugă de frică, pentru ca să slujească din iubire. *Iar ele apropiindu-se au cuprins picioarele Lui* (*Mt* 28, 9). Ca să ştie că bărbatul este la căpătâiul lui Hristos [şi] că ele sunt la picioarele lui Hristos şi că [trebuie] să-l urmeze pe bărbatul dat lor, nu să-i meargă înainte în numele lui Hristos.

7. Le zice lor: *Nu vă temeţi*. Ceea ce a spus îngerul, spune şi Domnul ca să le întărească pe ele, ca Hristos să le întoarcă pe ele întărite. *Nu vă temeţi, ci mergeţi,*

[42] Auditum – lit. ascultarea, auzul.

spuneţi fraţilor mei, ca să meargă în Galileea, acolo mă vor vedea (*Mt* 28, 10). Înviind din morţi, Hristos l-a ridicat pe om, nu l-a abandonat. Prin urmare îi numeşte fraţi pe cei pe care i-a făcut să fie fraţi buni în Trupul Său; îi numeşte fraţi pe cei pe care i-a adoptat ca fii pentru Tatăl Său, îi numeşte fraţi pe cei pe care Moştenitorul binevoitor şi i-a făcut împreună-moştenitori. Dar auziţi cum a reapărut reaua-credinţă când a înviat Hristos.

8. *Iată au venit unii dintre paznici în cetate, şi i-au înştiinţat pe mai marii preoţilor de toate care se întâmplase*. Dar aceia, zice, *adunându-se cu bătrânii după ce s-au sfătuit, mulţi bani au dat soldaţilor zicând: spuneţi că au venit noaptea ucenicii lui şi l-au furat pe el pe când noi dormeam* (*Mt* 28, 11-13). Cei ce dau banii nu obţin ceea ce trebuia pierdut, ci ceea ce trebuia păstrat; iudeii – văzându-l Iuda – L-au cumpărat pe Hristos, ca să-l piardă pe El; acum au cheltuit mulţi bani ca să se piardă pe ei înşişi, Legea, templul, patria. *Au venit ucenicii lui noaptea şi l-au furat pe el*. *Bărbaţii vicleni şi vărsători de sânge* (Ps 54, 27) hotărăsc preţul înşelăciunii, meşteşugesc unealta vicleniei, prin negustoria crudă [încearcă] fraudarea credinţei, negustoresc prădarea adevărului, îi corup pe soldaţi pentru că au numit furt ceea ce era taina învierii. *Au venit ucenicii lui noaptea şi l-au furat pe el*. Nu s-au mulţumit că L-au ucis pe învăţător, ci [se gândeau] în ce fel ar fi putut să piardă pe ucenici, şi fac din virtutea învăţătorului vina ucenicilor. *Au venit noaptea ucenicii lui şi l-au furat pe el*. În mod clar militarii au pierdut, iudeii s-au distrus, dar ucenicii (l-au luat) pe învăţătorul lor nu prin furt, ci prin credinţă; prin virtute, nu prin înşelăciune; prin sfinţenie, nu prin delict l-au luat viu, nu mort. Prin urmare iată de ce sunt trimişi în Galileea ca să poată să-l vadă pe el, pentru că Dumnezeu nu e văzut în locul vicleniei.

9. Când a zis: *Datu-Mi-s-a dat toată puterea în cer şi pe pământ* (*Mt* 28, 18), [Hristos] vesteşte ceea ce Şi-ar fi dat Luişi cu privire la Sine, cum arată apostolul, când zice: *Dumnezeu era în Hristos, împăcând lumea cu Sine Însuşi* (*2 Co* 5, 19). Fiul lui Dumnezeu s-a făcut Fiul Fecioarei, Dumnezeu (s-a făcut) om, dumnezeirea carne, pe care să o posede întotdeauna cu Tatăl şi Duhul. Şi astfel a zis: *Mergeţi, botezaţi toate neamurile în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh* (*Mt* 28, 19), până atunci când singura şi aceeaşi putere ar readuce[43] la mântuire toate neamurile, pe care le-a creat spre viaţă.

10. *Şi iată*, zice, *eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârşitul veacului* (*Mt* 28, 20). E întotdeauna cu noi, cel care este întotdeauna cu Tatăl şi vine la noi prin cele pe care le-a luat din noi. Şi ce (nevoie de) mai multe (cuvinte) fraţilor? Faptul că se naşte, că pătimeşte, că înviază, că îşi asumă (toate), nu îi este de trebuinţă Luişi, ci este [necesar] pentru mântuirea noastră.

[43] Recrearet – lit. ar recrea, ar restaura.